

در خانواده‌ی ملت‌های برادر

هم چنان که دولت شوروی جوان نیرو می‌گرفت، تئاتر کشور کثیرالمله «اتحاد شوروی» نیز قدرت می‌گرفت. قبل از ۱۹۱۷ تنها نه ملت در روسیه گروه‌های حرفه‌ای درام از خود داشتند. اما، مردم تئاتری در اوکراین، ارمنستان، آذربایجان، تاتارستان و در دیگر تئاترهای ملی باید بر موانع زیادی غلبه می‌کردند که حکومت تزاری بر سر راه‌شان انباشته بود. انقلاب این محدودیت‌ها را جاروب کرد و تئاترهای حرفه‌ای ازبک‌ها، ترکمن‌ها، قرقیزها، قزاق‌ها، چوواش‌ها و بسیاری ملت‌های دیگر را که قبلاً تئاتری از خود نداشتند، به‌وجود آورد. اجرای «سیاست ملیت‌های لنینی» و تشکیل «اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی» در ۱۹۲۲، مناسب‌ترین شرایط را برای پیشرفت سریع تئاترهای ملی فراهم آورد.

«حمزه حکیم‌زاده نیازی»^۱ بنیان‌گذار نمایشنامه‌نویسی و تئاتر ازبک بود. وی نخستین کمپانی حرفه‌ای را در فرغانه سازمان داد. او کارگردان، بازیگر، شاعر و نویسنده‌ی تعدادی نمایشنامه بود که در میان آن‌ها درام «بای و کارگر مزرعه»^۲ به‌ویژه از اهمیت زیادی برخوردار بود. این نمایشنامه بیداری شعور انقلابی مردم را ترسیم کرد. «حمزه» خود نقش اصلی «غفور»^۳ کارگر مزرعه را بازی نمود. توسعه‌ی هنر تئاتر، خصوصاً در جمهوری‌های شرقی، در هنگامه‌ی مبارزه‌ی فشرده علیه ضدانقلابیون و تعصبات مذهبی، جریان داشت. ضدانقلابیون، بازیگران زن را کشتند و در ۱۹۲۹ «حمزه» را به قتل رساندند.

«کوتله مردژانیشویلی»^۴ که «تئاتر راستاوی»^۵ را سرپرستی می‌کرد، به توسعه‌ی تئاتر گرجی شوروی سهم عمده‌ای رساند. وی اجرای شهر کیف خود از «چشمه‌ی

گوسفند» را تکرار نمود، و اجرای بسیار جالبی از «هملت»^۶ اثر «شکسپیر» با «اوشانگی چخیدزه»^۷ در نقش عنوانی، به نمایش گذارد. او کوشید تراژدی را به زمان معاصر نزدیک کند.

«لکورباس»^۸، کارگردانی مستعد و کنکاش گر که سرپرستی «تئاتر اوکرائینی برزیل»^۹ را به عهده داشت، پی گیرانه با کار یک نواخت و نژادنگاری تئاتر قدیم نبرد کرد. او منظومه های «ایوان گاس»^{۱۰} و «گایداماک»^{۱۱} اثر «تاراس شوچنکو»^{۱۲} را برای صحنه جرح و تعدیل نمود، و قطعه های تهیجی- تبلیغی «اکتبر»^{۱۳} و «طغیان»^{۱۴} را به اجرا گذارد، جایی که توده های مردم قهرمان اصلی بودند. «لکورباس» نمایشنامه نویسی را فقط به حیث ماتریال جهت کارگردان تلقی می کرد و تجربیات اش گاهی فرمالیستی بود.

نمایشنامه ی «جیمی هیگینز»^{۱۵}، اقتباس از نوول «آپتون سینکлер»^{۱۶}، موفقیت قابل ملاحظه ای برای «تئاتر برزیل» بود. «آمفروسی باچما»^{۱۷}، بازیگر بزرگ اوکرائینی، به طریق بسیار عمیق و انسانی، تاریخ زندگی «جیمی هیگینز»، تحقق حقیقت و مرگ تراژیک او را کاراکترسازی کرد.

نمایشنامه ی «آنزور»^{۱۸} اثر «ساندرو شانشوایشولی»^{۱۹}، تحت تأثیر آشکار «قطار مسلح ۶۹-۱۴» نوشته شده است. رویداد، از شرق دور به قفقاز شمالی انتقال یافته، «آنزور» یک رهبر چریک لزگی، که زن و فرزندان اش توسط گاردهای سفید کشته شده بودند و خانه اش با خاک یکسان گردیده بود، قهرمان اصلی می شود.

کارگردان، «ساندرو احتملی»^{۲۰}، نمایشنامه را با احساسی عظیم و با بیان تئاتری والائی به نمایش گذارده بود. دکور هنرمند «ایراکلی گامرکلی»^{۲۱}، یک دهکده ی کوهستانی را نشان می داد با ردیف خانه هایی بر روی هم و دژهای تسخیرناشدنی، سنگر چریک ها.

«آکاکی خوراوا»^{۲۲}، بازیگر برجسته ی گرجی، «آنزور» را با نیرو و احساسی بی نهایت درونی بازی کرد. ضمن کوشش برای فرونشاندن اندوه اش، نفرت سوزان اش، «آنزور- خوراوا»^{۲۳} به سرعت و نرمی بر رأس صخره ای می رود و به چریک ها فرمان می دهد:

«به رقص درآئید!» و آن‌ها رقص جنگی-توفانی گرجی را به نمایش می‌گذارند. آنان می‌رقصند و شعارهای جنگی سر می‌دهند. تنها «آنزور» غرق در تفکرات‌اش بی‌حرکت می‌ایستد. زمانی که رقصندگان متوقف می‌شوند، وی بانگ بر می‌دارد: «بشتابید و کوه را به حرکت درآوردید! به هر کس بگوئید که «آنزور» علیه بی‌عدالتی اعلان جنگ داده است!»

و چریک‌ها، هم‌چون تن واحدی، شتابان برای حمله به قطار گارد سفید راهی می‌شوند.

«المپیاد اتحادیه‌های تئاترهای ملی»^{۲۴} در ۱۹۳۰ در مسکو برگزار گردید. گروه‌هایی از اوکراین، بلوروسی، گرجستان، ارمنستان، آذربایجان، ازبکستان، قرقیزستان، باشقیریا و تاتاریا در آن شرکت جستند. این نخستین ارزیابی بین‌المللی هنر تئاتر کشور نشان داد که نمایشنامه‌نویسان، بازیگران و کارگردانان تئاتری با استعدادی در جمهوری‌ها پدیدار شده بودند، و این که، آن‌ها در آثارشان جوهر «انقلاب اکتر» و خطوط زندگی نوین را، براساس دوستی و برادری ملت‌ها، دراماتیزه می‌کردند.

¹ KHAMZA KHAKHIMZADE NIYAZI

² BAI AND FARMHAND

³ GAFUR

⁴ KOTE MARDZHANISHVILI

⁵ THE RUSTAVELI THEATRE

⁶ HAMLET

⁷ USHANGI CHEKHIDZE

⁸ LES KURBAS

⁹ THE BERZIL UKRAINIAN THEATRE

¹⁰ IVAN GUS

-
- ¹¹ GAIDAMAKI
¹² TARAS SHEVCHENKO
¹³ OCTOBER
¹⁴ RUHR
¹⁵ JIMMY HIGGINS
¹⁶ UPTON SINCLAIR
¹⁷ AMVROSY BUCHMA
¹⁸ ANZOR
¹⁹ SANDRO SHANSHVIASHVILI
²⁰ SANDRO AKHMETELY
²¹ IRAKLY GAMREKELY
²² AKAKY KHORAVA
²³ ANZOR - KHORAVA
²⁴ THE ALL - UNION OLYMPIAD OF NATIONAL THEATRES